

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za

slovensko ljudstvo na Primorskem

Letnik IV.

Vse za vero dom očar ja!

J. Jansz v. Jovici

Štev. 7.

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 30 n., za pol leta 65 nov. Posamezne številke se dobivajo pri vpravnistvu po 4 nov.

V Gorici, dne 1. marca 1896.

Vredništvo in vpravnistvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. (Oglase in naznanila sprejema vpravnistvo po pogodbi.

Zahvala.

Podpisani odbor „Slovenskega Alojzijevešča“ izreka najiskrenišo zahvalo visokemu deželnemu zboru in zlasti p. t. slovenskim poslancem a posebno še Njega Ekscelenciji Prezvzišenemu Knezonaškofu za izvanredno zdatno podporo 650 gld., katero je visoki zbor v svoji seji dne 11. t. m. blagoizvolil nakloniti našemu zavodu za nakup hiše in kot letno podporo. Podpisani odbor ve, da je s tem obilnim darom sprejel novo dolžnost skrbeti za napredek in vseh zavoda v korist in čast slovenskega ljudstva, katero visoki zbor zastopa.

V Gorici, dne 25. februarja 1896.

Odbor Slov. Alojzijevešča
Fr. Avg. Košuta
t. č. predsednik.

Boga nočejo v politiki!

Zmirom je še dosti takih, kateri mislijo, da narodi in države nimajo nad sabo nobenega Boga, da postava Kristusovega evangelja ne velja za gospode, ki sklepajo postav., ki delajo vojsko in mir.

Ti ljudje pravijo: V politiki ne velja nobena Božja zapoved, najmanj pa peta, ki veli: ne ubijaj! in sedma, ki pravi: ne kradi!

Ako ubiješ bližnjega, potegnejo te na vislice; in ako ukradeš pet goldinarjev, vtaknejo te v luknjo.

Ako pa močen narod napade drugega, šibkejšega, in ga na tla potepta, ga oropa in pomori njegove sinove — glej, ploskajo mu: Prav je storil! Slava!

Pred 25 leti so Pijemonteži prilomastili nad papeža, mu vzeli Rim, ga oropali... in kaj se je zgodilo? Vse evropske države so pritrdile temu ropu in priznale, kar se je zgodilo: Prav si storil, Pijemontež!

Pa kako nič se Evropa ne zmeni za Boga in njegovega namestnika na zemlji, rimskega papeža, kako ima več srca tudi za sicer toliko sovraženo Rusijo in nje „staro vero“, kakor za nevesto Kristusovo, pokazala je zopet ondanle. Kaj se je zgodilo? Deset let je od tega, kar je Ferdinand Koburški prišel na Bolgarsko za kneza. Ferdinand je rojen katoličan. Deset let je vže beračil okoli evropskih vladarjev, da bi ga priznali za pravega vladarja bolgarskega. Pa niso mu bili milostljivi! Kaj stori zdaj Ferdinand? Prekrstiti da svojega dvoletnega sinčka Borisa, ki ima biti njegov naslednik, in ga tako naredi za „staroverca“. In glej, kakor hitro je Ferdinand ukradel katoliški cerkvi svojega sina in ga izdal starovercem, vsa Evropa je podvizala Ferdinanda pripoznati

za pravega vladarja. To se je zgodilo v par tednih!

Res lepo! Sveti oče papež pa pretaka solze britke žalosti, ker stavil je toliko upanja na katoliškega kneza Ferdinanda! Pa kaj mari Evropi za papeža, kaj ji mari za cerkev, za Boga? Saj vera je le še za ženske, za otroke in za — duhovne! Za nas, ki imamo učene šole, ki vse znamo, ki nam služijo milijoni vojakov — za nas ni več Boga, in kaj nam za papeža? Tako oni...

Kaj pa Bog? Bog ostane vedno še „stari“. Bog. Ta Bog vže spleta bič, s katerim bo vdaril evropske narode ter pokazal jim, da vsa oblast je od njega, da On kraljem prestole postavlja in jih prenaša, da so neumni narodi in ljudstva, ki se puntajo Bogu in njegovemu Kristusu rekoč: „Raztrgajmo njih vezi in vrzimo se sebe njih jarem!“

Bog v nebesih se smeje njim, ki tako govorijo. Pravični Bog jih bo zdrobil z železno šibo, razsul jih bo kakor prsteno posodo!

Malni Božji meljejo počasi, a gotovo. Roparska Italija je šla v Afriko delat pokoro za krivice, ki jih je provzročila cerkvi in papežu. Tam razsiplje milione, tam prelija kri svojih sinov; in, ako je res, kar pravijo, z ravno tistimi puškami, katere so Pijemonteži vropali papeževim vojakom, streljajo zdaj afrikanski divjaki na Italijane. Pravične so Božje sodbje! Pa to je le začetek Božjih sodb, kaj še le pride?

Kaj še le pride nad staro grešnico Evropo, ki ima na vesti toliko Božjih ropov, toliko milijard cerkvenega premoženja?

In vender se še ne neha pridigati, da vera, da Bog nima s politiko nič opraviti. Papež, škofje naj molčijo pri političnih volitvah!

Prav te dni so zopet na Kranjskem doživeli veliko pohujšanje. Radikalna stranka je postavila kot kandidata za državni zbor duhovnika in ga tudi volila in to, da kljubuje škofu, ki je svojim duhovnom prepovedal skupno hoditi z brezverskimi liberalci, ki je prepovedal, da duhovnik ne sme kandidovati proti lajiku, ki je dober kristjan. Pa s tem so hoteli pokazati, da cerkev, da škof nima pravice v politiko se mešati!

Taka politika kliče nad Slovenijo ne blagoslova, ampak prokletstvo Božje — zapomnite si! In če še toliko upijete: živio narod! — s tako politiko tirate narod v pogubo.

Tako je tudi „Edinost“, govore o prekrščenju Ferdinandovega sina, ločila med vero in politiko, češ, kar se tiče vere, ni prav storil, kar se pa tiče politike, je dosegel velik uspeh, je delal prav! Tedaj Bog ni več gospodar Ferdinandove politike!!

Mi pa rečemo: Ubogi, nesrečni knez, kateremu Bog ne podpira prestola; sto

carskih botrov in milijoni evropskih bajonetov ne bodo rešili prestola, ko mu ga bo roka vsemogočnega Boga v prah strla!

Tedaj kralji in vi vsi, ki delate politiko; sprejmite poduk in razumite, da Bog je Gospod tudi politike, državne in narodne politike!

Volilna preosnova.

Dne 15. februarja se je sešel državni zbor. Grof Badeni mu je predložil načrt volilne preosnove, s katerim hoče volilno pravico nekoliko razširiti. Ta volilna preosnova je čudno skrpana, tako da ne bo kaj prida z njo. Dosedaj so volilci volili v štirih skupinah: veliki posestniki, mesta, trgovske zbornice in kmečke občine. Tem se po novem načrtu pridružuje nova, peta skupina, v kateri bodo volili vsi volilci prejšnjih skupin, potem pa tudi drugi 24-letni moški, kateri sedaj nimajo pravice. Izvzeti so le posli v ožjem pomenu besede, ker menda nimajo samostojnosti, ki je potrebna za izvrševanje volilne pravice. Voliti seveda tudi tisti ne bodo mogli, ki so vsled kazenske obsodbe zgubili politične pravice.

Nova skupina voli 72 poslancev, in sicer volijo posamezne kronovine po številu prebivalstva več ali manj poslancev. Volilo se bode navadno po volilnih možeh v tistih deželah, kjer bode to sklenil deželni zbor, se bode volilo naravnost poslanca. Dunaj, Praga, Trst volijo direktno.

Mala dežela, kakor je naša Goriška, pekla bo po nameravanem zakonu jednega poslanca na kaj čuden način: Volili bomo na Goriškem Slovenci in Italijani jednega poslanca in sicer vsi vkup: veliki in mali posestniki, meščani in kmetje, tovarnarji in mali obrtniki, profesorji in advokati in delavci. To bode mešanica!

Število volilcev se po novi predlogi pomnoži nad 3 milijone. Vseh volilcev bode 5.333.581. V novi skupini bo volilo 76.000 volilcev jednega poslanca, v tem ko voli v skupini fidejkomisnih veleposestnikov na Češkem že devet volilcev jednega poslanca.

Slovenci pridobimo v novi skupini 3 poslance; na Goriškem, Kranjskem in Doljnem Stajerskem. V Istri bo izvoljen Hrvat, v Trstu Italijan, na Koroškem Nemec.

Vendar pa nas Slovencev novi volilni red ne more zadovoljiti, ker se bodo mnogobrojne krivice starega volilnega reda še nadalje ohranile. Tako ostanejo koroški Slovenci še nadalje nezastopani v državnem zboru.

Predlog so izročili odseku za volilno preosnovo v presojevanje. Posl. Klun je zahteval za Kranjsko še jednega poslanca.

Deželni zbor goriški.

10. seja 11. febr. Navzoči vsi poslanci in prevzv. knezo nadškof.

Vladni zastopnik odgovarja na interpelacijo posl. Grče radi vreditve Lijaka pri Šempasu.

Dr. Marani interpeluje radi prihodnje komisije, ki bo pregledovala zemljiški kaster.

Dr. Rojc interpeluje vlado, da naj prisili mesto, da redno in pravilno razglašajo odloke glede slov. ljudske šole.

Dr. Tuma in tovariši podajo resolucijo v prilog predilske in vipavske železnice. Predlog z dostavkom glede furlanskega tramvaja gre na peticijski odsek.

Preide se na dnevni red. Na predlog dr. Gregorčiča prečitajo se samo predlogi za podpore. Slov. Alojzijevešču se dovoli 150 gl. podpore in 500 gl. za nakup hiše.

Glede slovensko-laške občine Dolenje je dr. Rojc zahteval pojasnila glede krivic, ki se gode slov. soobčanom.

11. seja 12. febr. Navzoči vsi poslanci in prevzv. knezo nadškof.

Vladni zastopnik odgovori na interpelacijo slov. poslancev glede slov. šole, da je ministerstvo sicer dovolilo začasno vporabo Catinellijske vojašnice, da pa je mestni občini naložilo nemudoma skrbeti za popolno zadostujoče poslopje.

Dr. Venuti interpeluje vlado radi tramvaja iz Gorice v Oglej.

Dr. Tuma stavi resolucijo radi državne pogodbe z Ogersko, ter je vtemeljuje. Bila je jednoglasno sprejeta.

Preide se na dnevni red. Dr. Tuma vtemeljuje svoj predlog glede deželnega šolskega zaloga, ki se izroči pravnemu odseku.

Odobre se računi raznih zalogov, zidarski šoli v Renčah se dovoli podpora letnih 200 gl. O prošnji dež. uradnikov za povišanje plače dr. Rojc izrazi želje slov. poslancev. Vsprejme se načrt postavbe o vravnavi reke Mondina v Furlaniji.

Vladni zastopnik naznani sklep zborovanja in predsednik zaključil deželni zbor.

Slovenski poslanci so deželnemu predsedniku vročili spomenico, v kateri določno naštevajo svoje zahteve glede ravnopravnosti slov. jezika v deželnem zboru in odboru, in glede jezikovnega znanja deželnih uradnikov.

LISTEK

Iskrice

3.

Varčnost.

Pripovedujejo nam o nekem krščanskem cesarju, da je imel na svoji pisalni mizi cele kupe belih praznih listkov ter risemskih zavitkov. Trgal jih je baje in rezal od pisem, katera je prijemal, da bi jih pozneje sam uporabil pri spisovanju.

Se žveplenki neki ni rabil brez potrebe. Kedar je vže imel luč, prižigal je ob njej, če je rabil še kaj druge luči.

Za obleko pa je imel štiri predale. V enem so bile najnovejše „uniforme“ za parade ter za najvišje slavnosti; v drugem je hranil vže rabljeno obleko za manj slovesne prilike; v tretji je deval bolj obnošena oblačila za vsakdajno rabo; v četrtem pa je imel, kar mu je rabilo za doma v pisalnici ali v ožjem družinskem krogu. Trdijo, da je celó dal krpavi obutev in — žepne robce. Je-li vse to zgodovinska resnica? — Mi ne moremo priseči!

Kaj ne, na videz bi temu cesarju vsakdo mogel očitati, da je bil skopuh? Res, a ker je sicer znano ustno izročilo o njem, da je namreč bil velikodušen in posebno radodaren, smemo misliti, da je se svojim ravnanjem namenoma hotel dajati svojim podložnim lep nauk: *varujte po moči, kar imate.*

In glej, prav le to je varčnost. Varčnost — varčevati je prav to, kakor varovati. Varčen je tvoj, kdor po moči varje tisto, kar ima.

Imej dosti ali malo, varčnost ne po-

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni zbor se peča z volilno prenosno. Lahko se zgodi, da si Badeni nad njo prej ali slej pokvari želoec in polomi zobe. — Uradnikom hočejo povišati plače in sicer v znesku 17 milijonov. Zato nov davek na žveplenke, pivo in žganje! Vdarjeni bodo nižji stanovi, med tem ko se židovski milijonarji smejejo v pest, ko ne plačujejo skorej nič davka. — Naučni minister je obljubil, da se na graški visoki šoli vstanovi *stolica za slovensko slovestvo*. — Kmetijski minister je predložil popravljeni načrt zakona glede *ustanovitve kmetijskih združenj*. — Zbornica je izvolila odposlanca, ki bodejo z ogerskimi določili doneske obeh polovic skupne stroške. Izvoljen je tudi posl. Klun; Luegerja niso hoteli, ker se ga boje.

Krščanska stranka na Dunaju je *zmagala* pri volitvah v tretjem razredu v vseh okrajih. Krivonosec so se nosovi še bolj povesli.

V notranjsko-gorenjskih mestih je izvoljen državnim poslancem narodno napredni Koblar proti konservativcu Jelovšku.

V Karvnu na Moravskem so delavci opustili delo.

Na Ogerskem prihajajo na dan sleparji kakor gobe po dežju. V zbornici je neki poslanec zakričal: „Lopovi so, ne pa zavezniki“. S tem je meril na nas Avstrijce. Kakoršen je lopov sam, tako misli o drugih.

Vnanje države.

V Rusiji bode velikanske slovesnosti ob kronanju cara. H kronanju so povabljeni tudi katoliški škofje.

Bolgarski knez odpotuje v Carigrad poklonit se stricu sultanu. Govori se tudi vže, da misli sam postati staroverec. Potem ga pa gotovo vsa Evropa v enem tednu potrdi za kralja.

Francoskim ministrom se majejo tla pod nogami.

V Belgiji se je odpovedal ministerski predsednik de Burlet.

V Koreji, polotoku Azije, so nastali resni nemiri. Ruski stric ima menda svojo roko vmes.

Italijani so potrosili vže 50 milijonov za vojsko v Afriki. Sedaj iščejo zopet po-

vprašuje le po tem: obojno varje, malce in obilo.

Zakaj: največje bogastvo brez varčnosti se razdrobi; sicer pa bo, kdor je v malem zvest, postavljen čez veliko.

Marshall in general Sutter sta bila našla v Kaliforniji zlate rudnike; varčevala nista, umrla sta v bolnišnici v Vašingtonu in bila pokopana ob državnih stroških.

Koliko trdnih hiš si poznal morda tudi ti, a njih nekekdajni gospodarji, prej bogatinci, se morebiti opirajo ob beraško palico ali pa sicer lakoto špičijo! V mnogoteri vasi je bil, še ni dolgo, „gospod“ skoro na vsakem voglu; a zdaj? O mnogih ni več ni duha, ni sluha!

Poznaš pa tudi druge, kateri še pred kratkim niso imeli nič, zdaj pa gospodarijo lepemu premoženju.

Le ozri se na okoli in preštej vse one, ki imajo kaj pod palcem v tvoji vasi, občini! Vprašaj se, kaj in kako je bilo z njimi pred desetimi ali dvajstimi leti, in potem govori odkrito!

Vem, pritrdiš mi, da največ tistih, kateri vžvajo skromno blagostanje brez duhamornih skrbi za vsakdanji kruhek, so si opomogli z golim varčevanjem. Niso ne poddedovali, ne obogateli slučajno, nikar celo z goljušjo ali oderuško kupčijo in so vender zdaj — vkolikor toliko samostojni iz spoštovani možje, ko so bili poprej odvisni kmetje, najemniki, hlapci, delavci! Vidiš torej skrivnost — varčnosti?!

Ali, kaj pomaga samo vedeti, da si je kdo opomogel z varčnostjo; treba je tudi hoteti varčevati. Vprašajmo jih torej, da nam povedo, kaj naj je storiti! Skoro vsi

sojila. Menelik pa igra z njimi slepe miši, ter jim priloži kako gorko.

Na Kubi tudi novi vojskovodja ne more vkrotiti vstašev.

Dopisi.

Iz Kobarida. — Naše mlekarsko društvo sklenilo je zidati lastno mlekarnico. Zidalo pa je ne bo na g. kaplana vrtu, kakor se je nekje poročalo, ker tamkaj bi poslopje ne imelo nikake vrednosti, ampak zidalo jo bode na zapadni strani trga ob cesti, ki pelje na Laško. Apno, kamenje, les, vse je že pripravljeno in spomladi začne se mlekarnica graditi. Kobarideci — v slogi je moč! — Za našo sodnijo dela že c. kr. inženir v Tominu črez 7 mesecev načrt, pa še ni narejen. Obrnili smo se toraj na namestništvo, in to nam je dovolilo, da damo načrt izdelati domačemu izvedencu g. geometru Lapanju. Tako se je tudi zgodilo, in sedaj upamo, da bomo imeli kmalu načrt v rokah, in da začnemo z začetkom leta 1897 graditi. — Vedno se bere po naših časopisih, kako lepo se razcvita sadjarsko društvo v Kanalu. Tudi pri nas imamo tako društvo; vstanovilo se je tedaj ko kanalsko — pa o našem ni ničesar slišati! Ali sploh še obstoji, ali je že zaspalo? — Sedaj, ko Vam to pišem, g. vrednik, začelo je prav dobro snežiti. Sv. Matija led razbija, če ga pa ni, ga pa naredi.

S Krasa, 25. febr. Huda in strašna zima nastala je po Krasu. Že tretji dan sneži z strašansko burjo. Vse gre križem. Kamor se ozreš, je vse ledeno; drevje, poslopja, zidovi in kar je, se lesketa v debelom sreanu. Človeku ni varno iz hiše. Gorje duhovniku, če ga zadene previdenga. Ena stopinja ni gotova. Slišalo se bo o več nesrečah. — Marsikdo se kesa, da je o lepem pustnem času trte obrezal; da bi tako ne, veliko jih ozebe in posuši. Sicer dobro je, da ni svet moker, drugače je ob vse trte, kakor 1. 1880. Kaj pa še bo, ne vemo.

Devin, 27. febr. 1896. — Zadnje dni bila je huda burja; prinesla je tudi nekaj snega. V torek popoldne začelo je vže zmrazavati in v sredo bila je taka poledica, da ni bila varna nobena stopinja; zraven pa je burja brila tako močno, da ni bil gotov, kdor je šel iz hiše, da prinese nazaj cele ude. Mraz je hudo pritisnil in polovica Devinčanov ga je dobro občutila, ker nimajo drv, in ne — denarja, da bi jih vkupili.

nam bodo odgovorili: „Nismo hodili v šole, a računili smo doslej, kakor hočemo tudi naprej“.

Nikar pa ne misli, dragi bralec, da so imeli kar cele pole računov, kakor kak oskrbnik; kaj še! poznali so le eno računico: „ne izdajaj nič po nepridnem“, t. j. varuj po možnosti, kar imaš.

Le-to gospodarsko načelo učilo jih je ceniti tudi vsaki vinar. Vedeli so, da en sam vinar res ni mnogokaj; ali računili so, da vinar na vinar dá goldinar!

Zato pa so tudi cenili vinar, dejal bi, kakor goldinar. Tiščali so ga in trikrat obrnili pod palcem, preden je ga izdali. „En polič“, „ena pipca toboka“, tako so modro ugibali, res ni dosti za enkrat; pa v enem letu se nabere na večkrat: kar je bilo v začetku malce, zraste črez leta v lepo premoženje. Zategadelj pa so se ogibali gostilnic, kakor lekarne (specerije), kamer naj se gre le takrat, kedar je nujno treba. In zdaj? Na večer svojega življenja ti morda morejo sešteti vse „likofe“ in „botrinje“ itd., ob katerih so jo bili zavili v krčmo. In ponosni so na to! no, saj pa tudi imajo biti na kaj! Pomislite le, naj bi bil kdo zapil na teden samo po eno krono, v 40 letih t. j. do svoje častite starosti bil bi zapravlil z obrestmi vred čez dva tisoč gl. Če pa je kdo memo pivca še kadilec, ali celó igralec, podvojili se bodo stroški in morda potrojili.

Kako lepo premoženje se pač nabere iz neznatnih vinarjev?! Zares: zapravljaj tudi le po zrnu, zapravlil boš sčasom poglačo; zapravljaj po kamenčku, zadegal boš palačo!!

(Dalje.)

NOVICE.

Č. g. Červu, vikariju v Jamljah, obrnilo se je na slabše; žlednični katar se je pohujšal, uživati ne more družega, kot juho; nogi mu otekati! — Slaba znamenja! Bog pomagaj!

Umrli je po kratki bolezni monsignor Jožef Križman, kanonik v Trstu. Rodil se je pri sv. Ivanu v Trstu, 13. maja 1847, v mašnika posvečen 17. decembra 1870. Rajnik je bil l. 1893. profesor na puljski gimnaziji. Ljubil je tiho, a tem bolj goreče slovenski rod. Počivaj v miru!

Imenovanje. — Slavni deželni odbor imenoval je g. I. Lapanja, dež. poslanca in zemljemerca v Kobaridu, svojim zastopnikom v cestni odbor tominski.

Pustni terek v Gorici je bil nič manj ko — medel. Pustnjaški odbor je razpisal tri nagrade najokusnejše opravljenim pustnjakom, a prisodil je le zadnjemu 25. butelj. Goričani so dokazali, da radi zijajo, a da jim ni do nagrad pustnjaškega odbora, da nimajo ni volje ni denarja mnogo žrtvovati v čast noroglavemu pustu. Radi pišemo o pustnem nezanimanju med goriškimi katoličani. Nezanimanje za pustne burke in norčije je jasno dokazalo pustnjakom ter Judom, da v Gorici še niso do cela ugodna tla za popagamenje katoličanov. Migljaj za prihodnost!

Pust — pepelnica. Pepelnično sredo popoldne šli smo na sprehod. Iznenada ali resnica? Neki v goriški okolici naleteli smo na voz pustnjakov, olepšan z vrhovi smrek, pustnjakov prepevajočih in skrunjenih prvi dan sv. štiridesetdanskega posta. Pa to ni najhujše. Zvedeli smo, da so Goričani močno obiskali okolico na pepelnico, a da so strogo držali post in zahtevali postne jedi, a da okoličani Slovenci so jedli na pepelnico — klobase. V tej točki zaslužena čast goriškim izletnikom, a sramota Slovencev, naj bo vže kdor in kjerkoli.

Novosti na goriškem pokopališču. V zadnjih dveh številkah „Pr. L.“ smo opisali le nekatere neodpušljive hibe goriškega pokopališča. So še druge, a . . . Za to pot le pripomnimo: Neki okoličanski gospod nas je slovesno zagotovil, da je vse res, kar smo pisali, ter še dodal: „Res je, da je smrad, ki puhti iz vodnjakov, kamor se stekajo tekoči ostanki pokojnih, tolik, da ga delavci ne morejo prenašati. Mesto jim plačuje, kolikor zahtevajo, da le delajo. Ne morejo delati, ako niso vže na vse zgođej pijani od žganja“. To osodepolen nedostatek za žive in onečastilen za ranjke. Komur je dolžnost, odpomori!

Velik požar. Na Ajševici ste zgoreli 22. t. m. dve hiši. Jedna je bila zavarovana, druga ne. Ako bi se posestniki več zanimali za zavarovanje, bi ne čuli tolikega joka in stoka in prošenj ob času nesreče. Posestniki, zavarujte se!

Med Tržičem in Nabrežino se je vnel 25. t. m. ogenj v dveh s šlamo napolnjenih vozovih mešanega vlaka. Goreča voza so odstranili. Na Nabrežini je zgorel še tretji Čudno to. Od kod ogenj?

Podpora. — Visoka vlada dovolila je revnim prebivalcem v Soči in Trenti 4000 gl. podpore. Podpora nesel je osobno 21. t. m. v Sočo visokorodni grof M. Marenzi; pridobil pa jo je za blagor Slovencev vneti visokorodni grof. Alfred Coronini. Obema visokorodnima gospodoma srčna hvala! — Dobro in lepo je, da vlada skrbi za vbogo ljudstvo; vendar po naših mislih ta podpora ne more nadomestiti koz, katere mu je vlada vzela. Brez koz Sočan in Trentar ne moreta živeti. Nima polja, nima travnikov — kaj naj toraj redi?! S čim se naj živi, ako se mu še koze zabranijo?! Ako vse pogozdē, bodo imeli gozde — toda ali bodo od gozda živeli? Drv ne bodo mogli prodajati, ker bi jih več stalo dovažanje do Bovca, kakor bi za drva prejeli. Prav je, da se skrbi za gozd, pa skrbeti se mora tudi za ljudstvo. Toraj naj bi se odločilo nekaj sveta za pr. pogozdovanje, nekaj pa za kozjorejo — tako bi bilo vsem vstreženo!

V gorah je padlo te dni mnogo snega. Zato se veselijo Ložani in Strmčani, ker imajo nekaj zaslužka pri kidanju čez Predel. Lanski „štrajk“ jim ni škodil.

Čudno, pa resnično. V Lokovcu na Kanalskem so proti koncu lanskega leta fantje se strašno grdo zadržali v cerkvi pri službi božji. Č. g. vikar jih je opominjal in prosil, a vse ni nič pomagalo. Slednjič je gospod vikar dva mladeniča zatožil pri sodnji v Kanalu, a ta je odstopita tožbo okrajnemu sodišču v Gorici. A glejte, dasi je g. vikar povedal tehtne uroke tožbe, — mladeniča sta — oproščena. — No, razumemo! Gospodje, ki nikdar ne vidijo cerkve od znotraj, menijo, da je v krčmi in cerkvi vse eno, samo da se ne pregreši proti policijskim zakonom. Glejte — prostost cerkve!

Nesreča. Dne 13. t. m. ubil se je v Gorenji Trebuši Anton Bregovšek, po domače Ložinar. Ubile so ga Lenassijeva drva, ko jih je spravljajl do vode. Ni torej zadosti, da mora naše ljudstvo skor zastopj drva prodati, darovati mora še svoje življenje.

Iz Kanala: 23. t. m. se je napil čez mero žganja krepek hlapec Lovrenc Bavdaž, doma iz Ajbe, star 33. let, in se vračal zvečer ob 7. proti domu „Škalabon“, lastnihi g. Antona Znidarčiča. Hotel je k počitku na skedenj, a ker je bil negotovih, vegljastih nog, padel je 1 meter globoko v memo tekoči potok in ker je bil brez družbe, ker ni hišnih nikdo slutil kaj zlega, v njem obležal. Izostanje njegovo se je drugi dan zdelo čudno hišnim. Grede ga iskat. Kaj najdejo? Najdejo ga mrtvega z ledom okovano glavo. Bržkone se je udušil in zmrznil. Nesrečno žganje! Gg. poslanci, poskrbite nanje velik, velik davek, da ne doživimo več tacihi presunljivo žalostnih dogodkov! (G. dopisnik, hvala! Se priporočamo! Zdravi! Vred.)

V Soči so izbrali preteklo nedeljo častnim občanarjem visokorodnega grofa Alfreda Coronini-ja.

Nagle smrti. Pretekli teden je tirjal več žrtv. Bog vē, koliko oseb je žrtvovalo svoje življenje — pustu na čast. V Dornbergu je na pepelnico zjutraj umrl nagle smrti 8-letni deček; drugi dan pa jeden mož, isti trenutek ko je prišel domov iz Gorice. — V Prvačini je v nedeljo zjutraj umrl starček med sv. mašo v sakristiji, baš tako so našli na stranišču mrtvega starčka pred dnevi v Zaloščah. — V Vrtojbi je umrl tudi pretekli teden občinski starešina Batistič, zvunaj na polju isti hip, ko je za čel uživati malo kosilce. — Bog nas varuj nagle in neprevidene smrti!

Demonstracija v Zagrebu. Jeden del zaradi protimadžarskih demonstracij obsojenih dijakov se je povrnil v Zagreb. Nad 10.000 ljudij jih je pričakovalo. Burno so pozdravljali dijake, vmes pa zabavljali Madjarom in banu.

Žrtva svoje službe. V Trstu je vojak Volpaco 97 polka, stoječ na straži, prestrelil desetnika Komača. Komač šel je po noči pregledovat, ali čujejo straže. Vojak je zakričal „stoj“, toda desetnik, vidivši, da je straža pomerila nanj, hitel je še hitreje proti njej in kričal. V nesrečo je Volpaco nekoliko gluh, in ni razumel desetnikovih besed, v temi ga tudi ni spoznal, in nameril je nanj. Puška poč, vojaki pritečejo in najdejo svojega poveljnika v krvi. Krogla je predrila prsi, ne da je ranjena katera kost ali pljuča, ter je upanje, da desetnik ozdravi.

Umor radi 5. krajcarjev. Na pustni terek je se vršil v neki krčmi v poreški okolici javen ples. Možki vdeleženci so morali plačati za vsak ples 5 krajcarjev. Dotični blagajnik se je sprl z nekim Catunarjem, ker je trdil, da je plačal za dva plesa. Ker je prvi še vedno trdil, da ima on prav, je sunil Catunar sycjega nasprotnika tako nevarno v stegno, da mu je prežal glavno žilo in je ranjenec vsled tega po nekoliko minutah umrl. Zločinec premišluje pusta v luknji.

RAZNOTEROSTI.

Pastirski list prevzvišenega našega kneza in nadškofa priporoča krščanski nauk ne le za nedorasle, ampak za vse kristijane in vrvnanje našega življenja po njem. Saj za kristijana ni zadosti, da svojo vero z besedo spozna, ampak jo mora tudi v dejanju kazati. Ubogajmo tedaj svojega očeta!

Vrli in vsega priporočila vredni časnik „Slovenski gospodar“ je letos nastopil trideseto leto svojega obstanka. Častitamo Štajercem. Tako naprej!

Državna šola za spletnje košaric na Žagi izvrstno napreduje, vedno se oglašajo novi učenci, katerih pa radi pomanjkanja drugega učitelja ne morejo vsprejeti.

Oj ljuba ravnopravnost, kje si? Te dni so prejela vsa županstva izkaze porotnikov, izžrebanih za leto 1896, seveda v laškem jeziku. Člen XIX temeljnih postav je glede Slovencev še vedno v veljavi le — na papirju.

„Edinost“ nam je zelo zamerila, ker smo zadnjikrat pisali, da se ji širi srce radi tega, ker se je Bolgarija izročila ruskemu striju. Sicer pa pravi, da se ne bo preveč hudovala nad nami. Mi tudi ne nad njo. Marveč mi le še enkrat prav mirno povemo, da je vže prijateljska zveza „Edinosti“ se „Slovanskim Svetom“ zeló, zeló sumljiva prikazen. Tudi so sami radikalni akademiki na Dunaji svetu povedali, da „Edinost“ je eno radikalnih glasil na Slovenskem. Tudi mi poznamo narodne pravice in jih zagovarjamo. Gospodje pri „Edinosti“ pa mislijo, da je zagovornikom narodnosti vse drugo dovoljeno. Dovoljeno tudi vganjati proticerkveno politiko s tem, da se s škofi prosto pometa in se jih vlači na obsodno klop pred sodišče javnega mnenja. Škofe tožite v Rim, ako imate kaj proti njim! „Edinost“ tudi meni, da sme — prikrito seveda, pa ne vselej dovolj — da sme katoliške Slovence v Trstu speljavati v staroverstvo. Se „Edinost“ še spominja, kako je pred tremi meseci na zadnji strani vabila v razkolno cerkev k staroverški službi Božji, katere vdeleževati se katoličan ne sme? Seveda, ko se bo slišalo zopet o prestopih v razkol, bo „Edinost“ to „obžalovala“ in odgovornost zvrčala na „Rimskega Katolika“ pa na škofa Missijo! Hinavščina! Sploh mi se ne moremo unemati za politiko „Edinosti“ in „Naše Sloge“; tržaško politiko vodi dva odpadnika. Taka politika nam silno škoduje navzgor in največ ovira, da ne moremo doseči niti tiste mrvice narodnih pravic, katere nam tičejo po Božji in človeški postavi. Slovenci, iztrebimo radikalstvo, ako hočemo narod obvarovati pogina in morda celo razkola, za kateri ga hoče vzgojiti politika „Slovanskega Sveta“. Toliko za danes. Ako hočete, drug pot kaj več.

Židovski „Corriere“ ostudno, predrzno, lažnjivo piše o preblag. g. grofu Fr. Coronini-ju in prevzv. knezu-nadškofu. Drugi članek zaključuje z zahtevo, da se odpravi iz goriških cerkva vse slovensko: propovedi, molitve, slovenski duhovniki. Članka je narekalo sovraštvo in laška prenapetost. Židinja z dr. Veritas bo zapovedovala v cerkvi?!

Razposajenost. Živimo v resnem, sv. času, v postu, a to malo briga malo razposajene Goričane. Pojdi na sprehod, prehodi predmestja. Težko, da ne srečaš vrste dečakov, kateri nimajo še grl za peti „na debele“, in vender uže pojejo svobodno pesmi razne barve. A redarstva in stražarstva ni, ker pohaja rajše po središču mesta, ker — pevajo Slovenci odgojeni v Lahe, ker recimo kratko: mesto to pripusti. A da zine kdo po slovensko, že stoje trije redarji za njim. Je moderno, a ne npravstveno biti — prepristransk. Ta dvojna mera bi se vtegnila še kedaj maščevati nad mestom.

Za predelsko železnico nimamo samo želje, ampak tudi upanje. Nekateri tržaški in vsi kranjski poslanci so za črto čez Divačo, Loko in Karavanke, za kar so tudi glasovali.

vali, pa mi jim nič ne zamerimo, kar delajo po svoji dolžnosti za svoj volivni okraj. Vendar pa ne more nihče izmed teh tajiti, da bi bila najkrajša in najcenejša zveza med Trstom (ker zanj se gre v prvi vrsti) in severnimi deželami edino le čez Predel. Slišali smo celo v par letih, da je govoril v tem obviru neki državni poslanec z Goriškega, da naj država zgradi železnico ali čez Predel ali žez Bohinjske hribe skozi Baško dolino, samo da pojde po Goriškem. Saj črta skozi Divačo bi šla tudi nekoliko po Goriški zemlji. Sodimo objektivno in ne z namenom, da bi s tem vsem vstregli. Rečemo in lahko dokažemo, da je najkrajša zveza med Trstom in severom edino le čez naš Predel. Izmed naših poslancev je bil v tem obziru najbolj objektivni in nepristranski grof Alfred Coronini. Od drugod pa zatrjujejo, da predelska železnica je vže splavala po Soči. Bomo videli.

Praznik sv. Jožefa, dne 19. marca vsakega leta, slovesno praznujejo prebivalci Primorskega, Kranjskega, Koroškega. Spodnjega Štajerja, Solnograškega, Tirolskega in Predarlberskega kot god svojega deželnega patrona ali varha. Da so te dežele prav volile, dokazuje sv. Stolica v Rimu, katera je proglasila sv. Jožefa za varha ne le teh kronovin, ampak celega kat. sveta. Zato Jezus, Marija in sv. Jožef!

Pesništvo — na kvintale. Ob smrti princa Battenberga prejela je angleška kraljica 17 kvintalov sožalnih pesmi. Ko se je lani rodil najmlajši pravnik, došlo je kraljici 47 kvintalov papirja, popisane s pesmimi. Vboga kraljica, ko bi jih hotela prebirati!

Ogerska država praznuje letos pod pokroviteljstvom Njegovega Veličastva Franca Jožefa I. — tisočletni spomin svojega obstanka. Zato hočejo podati oholi Ogri podobo svojega razvitka v desetih stoletjih. V ta namen priredijo velikansko razstavo, katera bo stala 10 milijonov goldinarjev. Vsa slavnost doseže svoj vrhunec dne 8. junija t. l., na dan, ko je sedanji vladar Franc Jožef I. prisegel leta 1867 ogersko ustavo. Takrat bodo še-le Ogri ponosni na svoje vspehe — saj od leta personalne ali osebne unije z Avstrijo. Tedaj bo razpostavljena v javni ogled tudi krona sv. Stefana, prvega kralja ogerskega.

Avstra-Ogerska šteje po najnovejših podatkih 676.648 kvadratnih kilometrov in 43.680.000 ljudi, povprečno na jednom kilometru 64 ljudi. Na Avstrijo pride 300.213 kvadr. kilom. in 24.580.000 ljudi, na Ogersko 282.804 kvadr. kilom. in 15.315.000 ljudi, na Hrvaško 42.501 kvadr. kilom. in 2.250.000 ljudi, na Reko 20 kvadr. kilom. in 35.000 ljudi ter na Bosno 51.110 kvadr. kilom. in 1.500.000 ljudi.

Kako se na Ogerskem razpisujejo službe: V slovaški občini Sohor je bila izpraznjena služba učitelja. V uradnem listu, ki ga izdaja naučno ministerstvo, bil je sledeči razpis: „Išče se učitelj, ki bi mogel čisto slovaško občino Sohor pomazhariti. „Kaj tacega je mogoče le na Ogerskem!“

Med vsemi vladarji v Evropi je najstarejši sv. oče papež Leon XIII, kateri se je poročil l. 1810.

Mesto Pulj ali Pola je prekosilo Gorico v par letih sem. Nedavno je bila Gorica večja, a zdaj ima Pulj 23.100 prebivalcev, naša sončna Gorica pa le 21.900. Vzrok je iskati pri vojakihi, kateri tiščejo na spodnji konec Istre iz domoljubnih obzirov.

Šolska statistika. Na Francoskem je 87.330 šol, na Nemškem 58.000, na Laškem 56.384, v Rusiji 39.003, na Angleškem 30.959, v Avstro-Ogerskej 36.813 (Avstrija 18.666, Ogrska 18.147), v Švediji 10.571, v Sveci 8.183, v Norvegiji 6.241, v Belgiji 5.711, na Portugalskem 5.347, v Holandiji 4258, v Rumuniji 1.556, v Srbiji 668.

Kaj ljudje vse stavijo. Pred par leti je v Ljubljani stavil mesar, da bo svojega prijatelja v majhnem vozičku (cizi) pripeljal v Kamnik. Mož je stavo dobil. Francozje so

pa gledé stav še večji ptiči. — Pred par mesci je namreč neki Francoz stavil, da bode v „šajtrgi“ pripeljal svojo ženo okoli celega sveta. In res! Vse mesto je bilo na nogah, ko je mož naložil svojo ženo v koloro ter odrinil ž njo po svetu. Srečno sta prešla zgornjo Italijo, prišla v Trst, Reko, Zagreb — do Belega Grada. Tu pa se je žena vendar-le naveličala tesnega in trdega sedeža v „šajtrgi“ ter je svojemu ljubeznivemu možu nekega lepega dne popihala. — Možu je bilo to tako hudo, da se je, ker mu je tudi okroglega v žepu zmanjkalo, obesil. — Komaj so ga rešili. — Ako bode „Pr. L.“ izvedel, da je Francoz pobeglo ženko dobil in ako jo bode še dalje cefral po svetu, bode svojim radovednim bralcem že povedal.

Trije vinski bratci so pozno v noč naredili stavo, da bo vsak prvo povelje, katero mu bode ženka dala, natanko spolnil. Kdor svoje žene ne bo ubogal, plača 10 litrov vina. Drugi večer so se zopet v navadni gostilni zbrali. Mojster pek je pravil, da se je, ko je sinoči prišel domu, nad polnimi kadunjami testa spodtaknil. „Neroda stara“, zarohnela je žena, „kar vlezi se v kadunje, da bo mir pred teboj.“ „Kakor ukažeš, draga moja“, in vlegel sem se najpoprej v testo, potem še-le v posteljo. Drugi, brivec, je pripovedoval: „Ko sem prišel domu, nisem mogel najti poti med stoli in mizami. Tedaj se pa oglašila žena in pravi: „Zmeči vendar staro šaro skozi okno, da boš do postelje mogel.“ „Kakor ukažeš, draga moja“, — ji odgovorim — ter zmečem vse stole in mize skozi okno.“ Tretji, krojač, pa je žalostno poslušal. Ko pride vrsta nanj, pravi: „Moja stara pa je zaupila nad menoj: „Da bi si že vendar vrat zlomil!“ Kakor vidita, tega nisem mogel storiti, zato rad priznam, da sem stavo izgubil in plačam 10 litrov, da imam le še cel vrat.

Tržaški želodec. Kakoršen mož, tak želodec. Trst šteje 160.000 ljudi. Zdaj pa poslušajte, koliko klavne živine sne Trst tekom jednega samega leta. Minolega leta ubili so in razsekali: 21.280 volov, 30 bikov, 3161 krav, 1206 konj, 24.286 telet, 12.131 kostrunov, 24.807 jagnjet in 10.848 prašičev, skupno 95.749 glav. In to ogromno čredo pohrustalo je prebivalstvo, računano na 160.000 duš, nešteti vojaštva. Kdo naj pa šteje na tisoče in tisoče kokoši, rac, kapunov, kraških zajcev itd., ki so končali v „tržaškem želodcu“. In pa koliko ljudi se živi od rib!

Zanimivi podatki. Na zemlji govorijo 3064 jezikov. Mož in žen je približno jednako, 600 milijonov prvih in 600 milj. drugih, vsih tedaj 1200 milijonov. Splošna starost človeka je 38 let. Ena četrtinka ljudi umrje pred 30. letom. Izmed 1000 oseb dočaka komaj jedna 100 let, in od 100 komaj šest 65. l. Vsaki dan na zemlji umrje 98.000 ljudi; vsako uro 4000; v minuti 66. Rojstev je za 10 odstotkov več. Resnica je tudi, do delavci dalje žive nego „pohajci“, in omikani narodi dalje od divjakov.

Tudi stoletnica! V tekočem letu 1896 bode 100 let, odkar so vpeljali ono cevi podobno pokrivalo, katero gospoda imenuje cilindar, navadni ljudje „kana“. Omislili so ga Angleži, od tod je prešel v Pariz, in kmalu je ves svet nosil „cilindar“.

Ravnodušen obsojenec. Joze Roig v Valenciji na Spanskem je umoril troje svojih sinov, četrtega pa prisilil, da mu je pomagal zakopati trupla. Zato je bil obsojen na smrt. K usmrčenju se je zbralo nad 2000 oseb. Ko se je obsojencu prečitela obsodba, je rekel jako hladnokrvno: „Prav je; troje življenj plačam z enim.“ Šel je mirno na oder, kjer je stala garrota, to je stroj, s katerim se zadavi obsojenec, kajti na Spanskem se na ta način izvršuje jejo obsodbe na smrt. Ko je sedel na pripravljeni stol, se je pokazalo, da njegov vrat ne seže do železja, katero bi ga moralo zadaviti; tedaj je mož mirno vstal in pomagal, da se je njegov sedež povišal. A ko je bilo to storjeno, se je pokazala druga ovira. Železje ni bilo dovolj široko, da bi objelo vrat. Vsled tega sta prišla sodnik in

rabelj v veliko zadrego, iz katere jim je pomagal obsojenec, rekši rablju: „Odreži mi srajco okolu vrata, morda pojde potem...“ Rabelj je storil tako in ko je bilo vse v redu, se je obsojenec od njega poslovil s prijaznimi besedami: „Zdaj, prijatelj, pa opravi hitro; potrpej sem dovolj dolgo“. Nekaj trenutkov potem je bil mož mrtev.

Šampanjca svet vsako leto porabi 21 milijonov steklenic. Največ — ga povzijejo veseli Angleži, za njimi Amerikanci. Šampanjec diši tudi Rusom, najmanj ga porabijo Francozi.

Sladkor bo zopet družji postal, ker so na otoku Kubi ustaši ugonobili nasade sladkorjeve rastline. Lani so ga na Kubi pripravili 1.200.000 sodov, letos pa samo 150.000.

Pridelalo se je leta 1895. v Avstriji 10.925.586 met. centov pšenice, 16.459.065 met. centov rži, 13.291.583 met. centov ječmena, 18.180.049 met. centov ovsa in 4.769.600 met. centov koruze.

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič.
Tiska Hilarija ska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dne 10. marca.

~~~~~

V pisarni Seitz-ove tiskarne nasproti semenišču v Gorici prodaja se po **znižani ceni** — 1 gld. 30 kr.

Veliki teden

4—1

in

Velika noč,

spisal prof. **ANDREJ MARUŠIČ.**

Knjiga se pošilja tudi po pošti na **povzette**. Kdor pa denar že z naročilom vred pošlje, naj pridene še 10 kr. za vozni list.

~~~~~

Štev. 516

3—2

Op.

Razglas.

Naznanja se, da

JAVNA DRAŽBA

zastavil IV. četrtleta t. j. mesecev

oktobra, novembra in decembra 1894

začne v

ponedeljek dne 9. marca 1896.

ter se bo nadaljevala naslednje četrtke in ponedeljke.

Od ravnateljstva zastavnice in ž njo združene hranilnice.

V Gorici, 11. februarja 1895.

Anton Fon,

klobučar in gostilničar v Semeniški ulici ima bogato zalogo raznovrstnih klobukov in toči v svoji krčmi pristna domača vina ter postreže tudi z jako ukusnimi jedili. Postrežba in cene jako solidne. 30—25

Novič Franc,

krojač v ulici sv. Klare št. 6, izvršuje razna naročena dela in prodaja narejeno obleko po jako zmernih cenah. 31—31

Ant. Koren,

trgovec v Gosposki ulici, prodaja razno lončarsko, porcelanasto in stekleno blago, reže in vklada šipe v okna, reže in napravlja okvirje za zrcala in podobe. 36—30